

613982

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

AON wewn. 5109/99

Kpt. dypl. Bogdan PANEK

OCENA POŁOŻENIA (Według poglądów Bundeswehry)

51484

WARSZAWA

1999

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

KATEDRA DOWODZENIA I ŁĄCZNOŚCI

AON wewn. 5109/99

Kpt. dypl. Bogdan PANEK

OCENA POŁOŻENIA

(Według poglądów Bundeswehry)

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
1. Dowodzenie przez zadania priorytetową zasadą obowiązującą w czasie prowadzenia oceny położenia	6
2. Podstawowe zasady przestrzegane w czasie oceny położenia	8
3. Wskazówki do postępowania podczas pracy przy ocenie położenia	9
4. Ocena położenia	10
4.1. Analiza zadania	10
4.2. Ocena terenu i pozostałych czynników środowiska	14
4.3. Ocena przeciwnika	16
4.4. Ocena własnego położenia	18
4.5. Porównanie sił	22
4.5.1. Wskazówki do opracowania porównania sił	22
4.5.2. Porównanie walczących sił	23
4.5.3. Porównanie wartości bojowej	25
4.5.4. Praktyczne wskazówki pomocne przy dokonywaniu porównania sił	26
4.6. Ustalenie i rozważenie możliwości działania wojsk własnych	26
4.6.1. Wskazówki pomocne do rozważenia możliwości własnego działania	27
4.6.2. Ustalenie wspólnych elementów	27
4.6.3. Ustalenie i ocena możliwości	27
4.6.4. Rozważenie możliwości działania	28
5. Ocena położenia w walce	29
5.1. Etapy oceny położenia w walce	29
5.2. Wskazówki do opracowania oceny położenia w walce	29
Zakończenie	31
Bibliografia	32
Załączniki:	
A – Ocena położenia (pomocne sformułowania)	33
B – Ocena położenia w walce (pomocne sformułowania)	45
C – Ocena położenia i decyzja	47

WSTĘP

Obecnie jednym z najważniejszych zadań stojących przed polskimi siłami zbrojnymi jest osiągnięcie pełnej integracji z NATO. Związane jest to bezpośrednio z zbliżającym się terminem przyjęcia Polski do Paktu Północnoatlantyckiego w kwietniu 1999 r. Konsekwencją tych dążeń są między innymi działania podejmowane w Siłach Zbrojnych, które mają na celu wdrożenie określonych procedur tzw. „procedur NATO” stosowanych i obowiązujących w armiach Paktu Północnoatlantyckiego. W ramach tej działalności używane jest często określenie „procedury NATO”. Używając tego pojęcia powinniśmy jednak mieć na uwadze, że pakt ten obejmuje państwa, które posiadają własne tradycje i doświadczenia dotyczące sfery militarnej. Oznacza to, że trzeba mieć na uwadze procedury niemieckie, amerykańskie oraz innych państw członkowskich. Porozumienia standaryzacyjne NATO określają bowiem często pewne ogólne ramy postępowania, które obowiązują wszystkich członków struktur wojskowych i pozwalają na pełne współdziałanie w różnych sytuacjach. Natomiast wypełnienie tych ram konkretną treścią w znacznej mierze pozostawione jest armiom członkowskim.

Opracowanie to ma na celu przedstawienie w sposób szczegółowy, metodą „krok po kroku” postępowania podczas prowadzenia oceny położenia na przykładzie armii niemieckiej (Bundeswehry).

1. DOWODZENIE PRZEZ ZADANIA – PRIORYTETOWĄ ZASADĄ OBOWIĄZUJĄCĄ W CZASIE PROWADZENIA OCENY POŁOŻENIA

Dowodzenie wojskami według poglądów Bundeswehry jest sztuką, twórczą działalnością bazującą na charakterze, możliwościach i sile duchowej dowódcy. Najważniejszym zadaniem dowodzenia podczas działań jest złamanie woli walki i siły bojowej przeciwnika oraz narzucenie mu swojej woli.

Dowodzenie opiera się na czterech podstawowych zasadach:

- rozkazie i posłuszeństwie;
- dowodzeniu przez zadania;
- jednolitości dowodzenia;
- dostosowaniu zadań do środków.

Najważniejszą zasadą dowodzenia jest **dowodzenie przez zadania**¹. Zapewnia ona swobodę działania podwładnemu podczas realizacji zadania. Stopień tej swobody uzależniony jest od rodzaju wykonywanego zadania. Dowódca zapoznaje podwładnych ze swoim zamiarem, określa wyraźnie cele i stawia do dyspozycji konieczne siły i środki. Nie określa sposobu osiągnięcia celu, sposobu wykonania zadania. Określa więc kto, co, kiedy i gdzie ma wykonać, ale nie jak. Obowiązują przy tym dwie zasady. Pierwsza to zapewnienie koniecznych sił i środków, tak ażeby podwładny mógł rzeczywiście samodzielnie wykonać postawione mu zadanie i nie musiał prosić przełożonego o wsparcie. W związku z tym zadanie musi odpowiadać rzeczywistym możliwościom wykonawcy. Druga zasada wiąże się z zaufaniem do podwładnego, któremu nie należy narzucać sposobu osiągania celu. Podwładny musi meldować swoją decyzję przełożonemu tylko wówczas, jeżeli odbiega ona wyraźnie od zamiaru przełożonego. Jednocześnie jednak podwładny ma prawo działać inaczej niż to określił przełożony, jeśli działanie takie wynika z okoliczności i w sposób oczywisty przyczynia się do realizacji zamiaru przełożonego.

Przełożony może ingerować tylko wówczas, gdy niewłaściwe działania podwładnego zagrażają realizacji jego zamiaru. W ten sposób podwładni pracując na rzecz wspólnego celu mogą działać samodzielnie, a co się z tym wiąże mogą natychmiast reagować na rozwój sytuacji i wykorzystywać sprzyjające okoliczności.

„Dowodzenie przez zadania jest najważniejszym priorytetem wojsk lądowych zarówno w czasie wojny, jak i pokoju”.²

¹ Dowodzenie przez zadania rozumiane jest w warunkach naszych sił zbrojnych jako dowodzenie przez cele.

² Regulamin walki wojsk lądowych Bundeswehry HDv 100/ 100, wyd. styczeń 1997, nr 604.

Do najważniejszych zadań dowódcy w związku z tym należy nieustanne dążenie do stworzenia rzeczywistego obrazu własnego położenia, który jest z kolei podstawą do podjęcia decyzji. Ten proces myślowy jest określany w HDv 100/100 jako ocena położenia. Obowiązuje ona zarówno przy zadaniach realizowanych w czasie pokoju, kryzysu i w okresie prowadzenia operacji. Droga postępowania w czasie oceny położenia ma na celu dokonanie analizy czynników warunkujących wykonanie zadania. Działania te mają w końcowym etapie umożliwić najlepsze w danej sytuacji podjęcie decyzji.

2. PODSTAWOWE ZASADY PRZESTRZEGANE W CZASIE OCENY POŁOŻENIA

Według poglądów specjalistów z Bundeswehry postępowanie podczas oceny położenia nie może charakteryzować się schematyzmem, lecz powinno dążyć się do zastosowania takich form i treści, które pozwolą na wyzwolenie inicjatywy.

Zostają przy tym zawsze uwzględnione dwie podstawowe sytuacje:

Pierwsza sytuacja związana jest z otrzymanym zadaniem, czasowym jego zasięgiem oraz znajomością obszaru działania.

Celem oceny położenia jest rozwinięcie „idei walki”, a w następnej kolejności szczegółowe jej przedstawienie w planie operacji.

Druga sytuacja wynika z konieczności przeciwstawienia w walce zamiaru określonego przez dowódcę w stosunku do woli działania przeciwnika. W konsekwencji prowadzi to do nieustannego dążenia do narzucenia stronie przeciwnej własnych „reguł gry”.

Dlatego też podstawową zasadą obowiązującą w czasie planowania jest gruntowne przeprowadzenie oceny położenia.

W tej sytuacji efektywność dowodzenia sprowadza się przede wszystkim do poznania, czy nie ma w czasie walki zagrożenia dla ciągłości dowodzenia oraz dla przełomowych momentów walki, które zostały ujęte w pierwotnym zamiarze. Te najczęściej rozpatrywane sytuacje podczas oceny położenia muszą być krótkie i głównie zorientowane na decyzję.

Obie przedstawione wcześniej sytuacje leżą u podstaw postępowania w czasie oceny położenia. Rozpoczyna się ona analizą zadania, po której dokonuje się oceny przeciwnika i sił własnych na obszarze działania, co w konsekwencji prowadzi do oceny rozwoju sytuacji wojsk własnych. Następnie zostają rozpatrzone możliwości działania wojsk, które z kolei pozwalają na określenie plusów i minusów działania wojsk własnych.

3. WSKAZÓWKI DO POSTĘPOWANIA PODCZAS PRACY PRZY OCENIE POŁOŻENIA

Dla potrzeb oceny położenia został przyjęty model postępowania dotyczący oceniania i wnioskowania, który uwzględnia:

- Przy **OCENIANIANIU** - ocenianie danych z rozpoznania pod względem ich znaczenia (ważności) i możliwości wywierania wpływu na działanie wojsk własnych.

- Przy **WNIOSKOWANIU** - określenie wpływu oddziaływania na własny zamiar i ustalenie stopnia wywierania wpływu na własne możliwości działania.

Podczas oceny położenia nie powtarza się poszczególnych faktów będących rezultatem ustalenia położenia, lecz zawsze bierze się je pod uwagę przy ocenie i ustalaniu wniosków.

Następujące wnioski muszą zawsze zostać ujęte:

- Priorytet dla dokładnych (przeanalizowanych) pytań;
- Ustalenia granic (ram) oceny położenia;
- Ostateczne ustalenie możliwości własnego działania;
- Możliwości własnego dowodzenia walką.

4. OCENA POŁOŻENIA

Ocena położenia jest bez wątpienia najważniejszym etapem do podjęcia decyzji, która wymaga skoordynowanej i pełnej współpracy wszystkich elementów składowych dowództwa.

Celem oceny położenia (jako logicznego procesu poszukiwania najlepszego sposobu rozwiązania problemu) jest stworzenie maksymalnie przejrzystego pod każdym względem obrazu położenia stanowiącego bazę do podjęcia decyzji. Punktem wyjściowym tego procesu jest zazwyczaj zadanie otrzymane od przełożonego. Sposób sformułowania zadania określa podwładnemu efekt jaki powinien osiągnąć, czyli cel działania. Stąd wniosek, że ocena położenia ma stworzyć dowódcy warunki do podjęcia decyzji **JAK** ma osiągnąć ów pożądaný stan końcowy.

Ocena położenia rozpoczyna się zawsze analizą zadania, z której wnioski stanowią podstawę do przeprowadzenia oceny czynników warunkujących wykonanie zadania. W następnej kolejności przeprowadzane zostaje porównanie sił i w konsekwencji prowadzi to do ustalenia i rozważenia wariantów działania.

Prowadzenie oceny położenia obejmuje działania, w których partycypują wszyscy oficerowie sztabu. O ile jednak analiza zadania jest domeną dowódcy, to ocena czynników wpływających na wykonanie zadania oraz rozważenie i porównanie wariantów działania jest domeną komórek G1, G2, G3, G4 i G6. Wykreowanie wariantów działania wojsk własnych to obszar odpowiedzialności komórki G3, która korzystając z informacji i propozycji pozostałych komórek oraz specjalistów rodzajów wojsk określa je i przedstawia dowódcy. Zadaniem dowódcy jest natomiast podjęcie decyzji (wybór jednego z wariantów) i określenie zamiaru walki (operacji).

Bardzo ważną rolę w całym etapie oceny położenia odgrywa dokładne przeprowadzenie oceny czynników środowiska takich jak: teren, pogoda, widoczność i położenie ludności. Czynniki te powinny zostać bardzo szczegółowo rozpatrzone przy ocenie przeciwnika i wojsk własnych.

4.1. Analiza zadania

Z chwilą rozpoczęcia oceny położenia „dowodzenie przez zadania” jest zawsze stawiane jako priorytet.

Zadanie określa zawsze cel, bez wskazania drogi do jego osiągnięcia. Tylko wówczas wspólny rezultat (cel) swobody działania może zostać osiągnięty, jeżeli dowódca precyzyjnie określa zadania i wskazówką w jego działaniu jest zawsze zamiar wyższego przełożonego.

Podczas analizy zadania zostaje rozpatrzony:

1. **Zamiar przełożonego** (jaki jest zamiar przełożonego i do czego on zmierza?).

2. **Co jest istotą mojego zadania** (zadanie główne i częściowe)?

3. **Ograniczenia** (co ogranicza moją swobodę działania oraz jakiego nakładu sił własnych wymaga wykonanie zadania?).

4. **Czy nastąpiły istotne zmiany sytuacji?**

5. **Jakie pytania wymagają odpowiedzi** (wytyczne dowódcy)?

Ad 1. Zamiar przełożonego - (Jaki jest zamiar bezpośredniego przełożonego, jaka jest moja rola w planie operacji przełożonego i w jaki sposób moje działanie musi bezpośrednio wesprzeć ten zamiar?)

Przykład:

- „**Poprzez działania opóźniające zyskać na czasie dla przygotowania**”;
- „**Poprzez przeciwuderzenie spowodować straty, ażeby osiągnąć korzystny stosunek sił dla**”

Celem tego etapu jest ustalenie efektów, które muszą być osiągnięte przez dowódcę w ramach zamiaru walki (operacji) wyższego szczebla.

Powoduje to konieczność zrozumienia celu operacji przełożonego i kierunku skupienia przez niego głównego wysiłku.

Ad. 2. Zadania główne i częściowe

Co muszę zrobić w celu wykonania mojego zadania?

Zadania główne to te, które otrzymuje podwładny w dyrektywach lub rozkazach od swojego przełożonego.

Zadania częściowe to różnego rodzaju działalność, która musi być prowadzona w celu wykonania zadania głównego, włączając w to wymóg wsparcia głównego wysiłku przełożonego.

Porównanie zadań głównych i częściowych z zamiarem wyższego przełożonego powinno doprowadzić do wstępnego określenia najważniejszych zadań dla podległych wojsk, jak również do wyznaczenia prawdopodobnego kierunku skupienia głównego wysiłku.

Ad. 3. Ograniczenia

Co ogranicza moją swobodę działania? Czego nie mogę robić? Do kiedy muszę podjąć decyzję?

W warunkach dowodzenia przez zadania podwładny może zakładać swobodę działania jeśli nie jest ograniczony z innych powodów.

Głównymi ograniczeniami mogą być **czas, przestrzeń i posiadane zapasy**, które w zasadniczy sposób wpływają na sposób realizacji zadania przez dowódcę. Na

wszystkich szczeblach mogą mieć zastosowanie również inne czynniki ograniczające swobodę dowódcy. Do takich można zaliczyć między innymi: *ograniczenia polityczne*, które uniemożliwiają dowódcy podjęcie określonych działań.

Ad. 4. Zasadnicze zmiany w sytuacji

Odpowiedź na pytanie, czy sytuacja zmieniła się zostaje udzielona w rezultacie prowadzonego ustalenia położenia w walce (operacji) i trwa do chwili rozpoczęcia oceny położenia.

Dowódca powinien określić czy sytuacja zmieniła się w zakresie uzasadniającym powtórzenie jej oceny. W miarę rozwoju sytuacji dowódca ocenia postęp jego operacji w stosunku do otrzymanego zadania.

Dowódca w każdej chwili może zadać sobie pytanie: *Czy sytuacja zmieniła się - i czy muszę podjąć inną decyzję?* Jeżeli sytuacja zmieniła się, to w wyniku oceny dowódca może dojść do jednego z trzech wniosków:

- **Tak - sytuacja zmieniła się, ale mój plan jest ciągle aktualny.**
- **Tak - sytuacja zmieniła się - moje pierwotne zadanie jest ciągle wykonalne, ale istnieje potrzeba wniesienia poprawek do planu.**
- **Tak - sytuacja zmieniła się i moje pierwotne zadanie jest niewykonalne.**

W ostatnim przypadku dowódca powinien skonsultować się z przełożonym. Jeżeli z jakichkolwiek przyczyn nie może tego uczynić powinien działać wykazując własną inicjatywę dla wsparcia głównego wysiłku przełożonego zgodnie z jego pierwotnym zamiarem.

W przypadku pierwszym i drugim dowódca i jego sztab ponownie prowadzą ocenę położenia, uaktualniają informacje, potwierdzają zadanie i podejmują decyzję.

HDv 100/200³ nakazuje przy zasadniczych zmianach sytuacji udzielić odpowiedzi na pytania przed oceną przeciwnika oraz ustalić prawdopodobny jego zamiar, ażeby zmiany jego prawdopodobnego zamiaru nie powodowały zmiany kryterium w stosunku do zasadniczych ustaleń własnego działania.

Przy ocenie przeciwnika można jednakże wywnioskować, że zasadnicze zmiany położenia mogą mieć miejsce jeżeli przeciwnik uzyskuje powodzenie.

Analiza zadania pozwala zatem dowódcy - bez oczekiwania na dalsze rozkazy - wykazać własną inicjatywę i wykorzystać sytuację w sposób zgodny z intencją przełożonego.

Wynik analizy zadania jest zarówno wspólnym punktem wyjścia do dalszej oceny sytuacji przez dowódcę i jego sztab, jak i środkiem przy użyciu którego dowódca ponownie ocenia postęp operacji w stosunku do otrzymanego zadania. Poprzez proces ciągłej obserwacji wydarzeń dowódca musi ocenić czy sytuacja zmie-

³ HDv 100/ 200 – Wsparcie dowodzenia w walce.

niła się (zarówno na korzyść jak i niekorzyść wojsk własnych) w stopniu, który wymaga od niego podjęcia uzupełniającej decyzji.

Ad. 5. Wnioski (wytyczne dowódcy)

Na tym etapie są formułowane pytania, w których zostają wskazane ustalone problemy wymagające rozwiązania oraz zostają określone granice oceny położenia.

Po zakończeniu analizy zadania dowódca precyzuje wytyczne dotyczące prowadzenia dalszej oceny położenia oraz może żądać wyjaśnienia wszelkich wątpliwości. Zwykle pierwszą czynnością dowódcy jest określenie wymagań w zakresie uzyskania najważniejszych informacji niezbędnych dla ukierunkowania pracy sztabu oraz ustalenie głównych zadań i terminów ich realizacji. Dowódca określa również prawdopodobne główne zadania zabezpieczenia logistycznego. Pozwala to zapoczątkować proces oceny sytuacji logistycznej przez komórki G1/G4 równoległe z oceną sytuacji prowadzoną przez oficerów G2/G3.

Na tym etapie dowódca może zidentyfikować kluczowe zadania, które muszą być wykonane oraz ograniczenia, które mogą wpłynąć na odrzucenie niektórych wariantów działania. Może on zatem skoncentrować wysiłek swój i swojego sztabu na tych opcjach, które wydają się najbardziej prawdopodobne.

Określenie na tym etapie wyraźnych opcji działania, szczególnie gdy czas na podjęcie decyzji jest krótki ma szereg zalet. Istnieje jednak duże niebezpieczeństwo popełnienia błędu przy wyborze opcji przed dokładnym rozważeniem wszystkich czynników w głównej części oceny położenia. W skomplikowanej sytuacji rozważny dowódca sprawdzi wiele prawdopodobnych wariantów działania. Gdy czas jest krótki, sytuacja prosta lub liczba wariantów ograniczona dowódca może dokonać oceny wprowadzając ograniczenie co do zakresu rozpatrywanych problemów przez niego i jego sztab. Zatem stopień do jakiego dowódca zawęży swoje opcje będzie zależał od czasu jakim dysponuje na podjęcie decyzji, stopnia złożoności sytuacji, dostępnych informacji oraz od tego co już się wydarzyło. Będzie się to również zmieniać w zależności od doświadczenia i poziomu wyszkolenia dowódcy i jego sztabu.

Dowódca, a zwykle jego zastępca kończy wytyczne ukierunkowując pracę sztabu nad zakończeniem oceny położenia.

Wszystkie osoby sztabu mają obowiązek zastosować się do planu pracy sztabu w celu umożliwienia dowódcy podjęcia decyzji w terminie. Ta praca sztabu jest procesem angażującym zarówno dowódcę, jak i jego sztab oraz oficerów różnych rodzajów wojsk i służb pracujących dla osiągnięcia wspólnego celu.

W pewnych sytuacjach może zaistnieć potrzeba wyjaśnienia z przełożonym wątpliwości dotyczących zadania, zanim podejmie się prowadzenie kolejnego eta-

pu oceny położenia. Jednakże na tym etapie nie powinno się tracić ani czasu, jak również wysiłku sztabu na rozpatrywanie mało istotnych szczegółów.

Przykład:

- „Czy zamiar do pokonania przeciwnika na tej głębokości obszaru obrony może zostać jeszcze zrealizowany”?
 - „Czy korzystne położenie w rejonie może zostać efektywnie wykorzystane dla wykonania”?
 - „W którym miejscu tak dobrze umocniony przeciwnik może zostać pobity”?
- (Wyniki oceny położenia muszą dać odpowiedzi na te pytania)

4.2. Ocena terenu i pozostałych czynników środowiska

Przy ocenie położenia w walce teren i pozostałe czynniki środowiska są zawsze rozpatrywane w odniesieniu do oceny własnego położenia i przeciwnika.

Celem oceny terenu jest określenie wpływu warunków terenowych na przebieg dowodzenia walką wojsk własnych, strony przeciwnej oraz możliwości dowodzenia operacją.

Etapy oceny terenu:

- Ocena terenu:
 - ogólna charakterystyka obszaru działań;
 - podział obszaru na odcinki;
- Ocena pozostałych czynników środowiska.

Przy ocenie czynników środowiska w pierwszej kolejności uwzględnia się następujące czynniki walki:

- rażenie;
- ruch;
- obserwacja;
- maskowanie;
- zapory;
- zaskoczenie.

Rozpatrzenie czynników walki pozwala na określenie wniosków dotyczących prawdopodobnego sposobu wykorzystania odcinków terenu przez przeciwnika i wojska własne.

Ocena terenu rozpoczyna się krótką, ogólną jego charakterystyką, a w następnej kolejności teren zostaje podzielony na odcinki.

Wybór odcinków terenu zostaje przeprowadzony pod kątem zależności terenowych lub z taktycznego punktu widzenia biorąc pod uwagę specyfikę prowadzonych działań:

(1) Podczas prowadzenia obrony (operacji obronnej)

Ocenę prowadzimy od strony przeciwnika:

- Prawdopodobne pozycje;
- Teren umożliwiający wybór przedniego skraju obrony i linii ubezpieczeń;
- Przebieg przedniego skraju obrony;
- Głębokość obszaru obrony;
- Rubieże dogodnie dla przygotowania kolejnych rubieży;
- Kierunki dogodnie do wykonania zwrotów zaczepnych.

(2) Podczas prowadzenia natarcia (operacji zaczepnej)

Ocenę prowadzimy od strony wojsk własnych:

- Droga marszu (możliwe drogi podejścia);
- Rubież ataku;
- Kierunki dogodnie do prowadzenia natarcia;
- Cele pośrednie;
- Cel główny natarcia.

(3) W czasie wycofania

Ocenę prowadzimy od strony przeciwnika:

- Linie ubezpieczeń, linie styczności;
- Teren umożliwiający wyznaczenie pierwszej linii opóźniania;
- Teren między pierwszą, a drugą pozycją opóźniania;
- Głębokość obszaru.

W wyniku tak przyjętego toku postępowania następuje ocena poszczególnych odcinków (*przeważnie z lewej do prawej, a następnie od przodu szczegółowo*).

Zwraca się przy tym szczególną uwagę na:

- Omówienie własnych sposobów działania;
- Wskazówki dotyczące kroków jakie należy podjąć i określenie możliwości które związane są z takim postępowaniem.

Na podstawie oceny czynników walki dochodzi się do wniosków jakie odcinki terenu mogą oddziaływać na możliwości sił własnych i przeciwnika.

Przykłady wniosków rozpatrywanych przy ocenie terenu:

- Położenie stanowisk ogniowych;
- Możliwości ukrycia stanowisk;
- Sposób walki;
- Podział sił własnych;
- Rzeczywiste możliwości wsparcia walki;
- Rejon rozmieszczenia odwodu;
- Rejony kluczowe;
- Możliwości umocnienia terenu;

- Położenie zapór;
- Obserwacja i rzeczywiste możliwości;
- Punkty styczności;
- Przeciwuderzenia;
- Środek ciężkości⁴;
- Możliwości zaopatrywania;

Pozostałe czynniki środowiska takie jak położenie ludności, pogoda, widoczność, pora roku, czas doby powinny zostać rozpatrzone w odniesieniu do oceny możliwości działania wojsk własnych, przeciwnika, skutków użycia broni, możliwości prowadzenia obserwacji i ruchu.

W dalszej części oceny te czynniki są szczegółowo brane pod uwagę.

4.3. Ocena przeciwnika

(Z uwzględnieniem terenu i pozostałych czynników środowiska)

Przy ocenie przeciwnika powinno bezwzględnie zostać sprawdzone, jakie potwierdzone lub prawdopodobne siły przeciwnika mogą zostać skutecznie użyte (Kiedy? Gdzie? Jak?).

Informacje te są również bardzo ważne dla oceny możliwości realizacji własnego zadania oraz dla oceny ważnych sił przeciwnika. Ich prawdopodobny zamiar jest dokładnie przeanalizowany wewnątrz sztabu. Takie postępowanie pozwala na określenie w następnej kolejności wniosków do własnego działania.

Etapy oceny przeciwnika

1. *Ogólne wiadomości o przeciwniku;*
2. *Ocena sił zgrupowań przeciwnika oraz wnioski wynikające dla własnego dowodzenia operacją;*
3. *Możliwości przeciwnika;*
4. *Prawdopodobny zamiar.*
5. *Wnioski do własnego działania.*

Ad. 1. Ogólne wiadomości o przeciwniku (ogólny obraz)

Na tym etapie zostają uporządkowane i przedstawione siły przeciwnika w strukturach (przeważnie na płaszczyźnie pułków i dywizji) oraz zostają w tym miejscu określone sposoby jego dowodzenia i obszar działania. *(Przedstawiane są one w punkcie 1a otrzymanego rozkazu od przełożonego).*

⁴ Środek ciężkości jest pojęciem szerszym niż główny wysiłek. Obejmuje on te elementy ogólnych możliwości przeciwnika, których zaatakowanie i wyeliminowanie doprowadzi do jego klęski lub zmusi go do podjęcia negocjacji pokojowych (np. odwody, system dowodzenia, opinia publiczna, koalicja itp.).

Ad.2. Zgrupowanie sił przeciwnika

Ocenie podlegają te zgrupowania sił przeciwnika, które wpływają na działanie wojsk własnych.

(1) **Przeanalizowanie** - siły walki, zachowania zgrupowań przeciwnika.

(2) **Ocena**

- podporządkowanie (np. sił rozpoznania, odwodu), rozporządzalność obszarem i czasem (kiedy i gdzie skutecznie, przeciw jakim siłom);
- teren i pozostałe czynniki środowiska;
- zakładane wyniki walki;
- przypuszczalny zamiar.

(3) **Wnioski** - odnośnie:

- własnych sił;
- własnego dowodzenia walką;

(jako określenie wymaganych własnych środków lub wskazówki do dalszego przeanalizowania problemu podczas prowadzonej oceny położenia).

Ad.3. Możliwości przeciwnika

Na podstawie przeprowadzonej oceny sił zgrupowań przeciwnika oraz oceny położenia z punktu widzenia przeciwnika nasuwają się wnioski odnośnie możliwości jego działania, ze wskazaniem plusów i minusów.

Dla poznania prawdopodobnego zamiaru przeciwnika bardzo pomocne może być **postawienie sobie pytań:**

1. *Co wie czerwony o niebieskim?*
2. *Czego oczekuje czerwony od niebieskiego?*

Na tym etapie nie można jednoznacznie określić zamiaru przeciwnika, a najbardziej niekorzystna możliwość jego działania jest szczegółowo rozpatrywana w dalszej części oceny położenia.

Ad.4. Prawdopodobny zamiar działania przeciwnika

Najbardziej prawdopodobny wariant działania przeciwnika jest krótki i sformułowany w formie decyzji. (Przedstawiany jest on w punkcie 1a własnego rozkazu operacyjnego).

Ad.5. Wnioski do własnego działania

Na tym etapie są przedstawiane wnioski wynikające z oceny przeciwnika, które zostają wykorzystane dla określenia możliwości działania wojsk własnych. Najczęściej mogą również zostać w tym miejscu precyzyjnie rozgraniczone rozpatrywane problemy i określony dalszy przebieg oceny położenia. Jeżeli jest to możliwe są również rozstrzygnięte różniące się możliwości własnego działania i zostają sformułowane szczegółowe odpowiedzi na pytania.

Przykład:

„Przy załamaniu natarcia przeciwnika, własny zamiar działania nakazuje rozbić siły przeciwnika na głębokości obszaru obrony, ażeby nie mógł on dalej rozwijać natarcia. Związane jest to z tym, że przeciwnik w tej sytuacji może prawdopodobnie w krótkim czasie zgromadzić dużą ilością swoich sił na danym obszarze, dlatego też decyzja odnośnie natarcia może zostać wymuszona.

Najważniejsze w tej sytuacji jest do sprawdzenia, kiedy i gdzie mogą własne siły przejść do natarcia w tym obszarze”.

4.4. Ocena własnego położenia

(Z uwzględnieniem pokrycia terenu i pozostałych warunków środowiska)

Ocena własnego położenia ma na celu przy uwzględnieniu otrzymanego zadania ustalenie wysokości wartości bojowej własnych jednostek, będących w dyspozycji do walki sił oraz warunków środowiska. Celem tej części oceny jest określenie ram (granic) możliwości własnego działania.

Etapy oceny własnego położenia

- 1. Ustalenie i ocena sił i środków oraz zdolności bojowej wojsk własnych;**
- 2. Ocena wartości bojowej;**
- 3. Wnioski dotyczące możliwości działania wojsk własnych.**

Ustalenie i ocena zdolności bojowej sił własnych wymaga ciągłej pracy „krok po kroku” przy planowaniu działań. Natomiast w toku walki można z tego zrezygnować wówczas, jeżeli nie ma żadnych ważnych zmian sytuacji.

Ad.1. Ocena sił i środków walki oraz zdolności bojowej wojsk własnych

Na tym etapie w pierwszej kolejności dokonuje się ustalenia i oceny sił własnych (odpowiadając na pytania – Co ja mam – Po co?).

W tej sytuacji wszystkie przydzielone i wspierające siły oraz odpowiedni podział jednostek, stanowią w tym momencie oceny podstawę do przedstawienia:

- Sił i środków (gdzie tylko jest to możliwe dane liczbowe, a nie procentowe);
- Stanu i sposobu zaopatrzenia uwzględniając:
 - Sposób zaopatrzenia;
 - Stopień ruchliwości (z wskazaniem ograniczeń);
 - Możliwości wsparcia walki;
 - Sytuację logistyki i służby medycznej;
 - Wsparcie przez lotnictwo;
 - Efektywność środków dowodzenia (z wskazaniem ograniczeń);
 - Możliwości: elektronicznych środków dowodzenia, obrony i rozpoznania.

- Kolejne czynniki:
 - Stopień wyszkolenia;
 - Umiejętności dowódcy;
 - Morale żołnierzy.

Ad.2. Ocena wartości bojowej

Mówiąc o ocenie wartości bojowej należy mieć na uwadze predyspozycje jednostek do realizacji swojego zadania. W tym celu zostają zawsze określone siły do realizacji zadania w odniesieniu do konkretnej sytuacji zaistniałej na polu walki.

Gdy zostały szczegółowo przeanalizowane przez przełożonego (w czasie oceny położenia) predyspozycje jednostek do wykonania zadania, wówczas zostają rozpatrzone tylko te czynniki, które mają szczególne znaczenie w wypadku, kiedy gruntowne zmiany sytuacji prowadzą do odbiegania od zadania głównego.

Przed wszystkim zostaje sprawdzone:

- Gdzie i przy jakim użyciu sił własnych, powinny zostać włączone jednostki wsparcia walki;
- Jakie siły i środki są połączone do wykonania zadania.

Dla lepszego zobrazowania sytuacji mogą zostać przedstawione w formie tabeli informacje o siłach i będących w dyspozycji jednostkach.

Przykład:

SILY	ŚRODKI	PRZYWIĄZANIE	DYSPOZYCYJNOŚĆ	OGRANICZENIA / UWAGI
2./451	10 BWP	7 pozycja		ścisły kontakt w walce
3./454	3czołgi 9BWP		10 minut	1 pluton czołgów do dyspozycji natychmiast
4./454	8 czołgów		Natychmiast	Rozpoczyna przygotowanie na 6 pozycji
Śmigłowiec p.panc	8 śmigł.		Od 141330	Do rozpoczęcia natarcia żadnego wsparcia śmigł.
Wzmocnienie	4 wyrzutnie min		natychmiast	6500 m szer. zapór

Ograniczenia dyspozycyjności własnych sił poprzez wpływ terenu i pozostałych warunków środowiska są na tym etapie szczególnie brane pod uwagę w sytuacji jeżeli teren nie został wcześniej dokładnie oceniony. W niektórych przypadkach przy ocenie położenia w walce, ograniczenia w stosunku do obszaru i czasu są przedstawienie w formie odpowiedniej mapy.

Wpływy terenu i pozostałych warunków środowiska są dokładnie sprawdzane w stosunku do walczących sił. Zawsze należy sprawdzać w jakim terenie możliwe jest wspólne działanie własnych jednostek przy zachowaniu wysokiej wartości bojowej i przy wykorzystaniu wszystkich rodzajów posiadanej broni. W tej sytuacji najbardziej celowym jest ocenianie wartości bojowej własnych jednostek (zgrupowań) już odpowiednio podzielonych do realizacji zadania.

W związku z tym, z pewnym wyprzedzeniem sporządzane są zestawienia określające wartość bojową sił własnych (dane te **nie są** przedstawiane w tabelach).

Przykład:

.....(część jednostki)

- Może w 20 minut uchwycić 7 pozycję;
- Możliwe zajęcie 7 pozycji;
- Uchwycenie bez przygotowywania;
- ... może szybko w kierunkuprzed uderzeniem, w celu wykonania uderzenia wyprzedzającego w skrzydło przeciwnika południowego;
- Z 3 kompanią czołgów siła uderzeniowa jest mała, wzmocnienie przez pluton czołgów jest warunkiem koniecznym;
- Może z stanowisk przy zwalczać przeciwnika przy przekraczaniu
- W tych warunkach może zostać powstrzymany przeciwnik nawet przez osłabione siły własne;
- Na będącej w dyspozycji pojemności obszaru powinny zostać do założone zapory, w celu czasowego rozgraniczenia pozycji obrony.

Badanie wpływu terenu i pozostałych warunków środowiska można prowadzić także na początku oceny wartości bojowej sił własnych, w sytuacji jeżeli nie jest przerwana praca /”krok po kroku/ do czasu rozpoczęcia analizy nowego zadania.

W związku z tym w pierwszej kolejności analizuje się:

- Położenie sąsiadów;
- Położenie przełożonego i sytuacja powietrzna.

Ad.3. Wnioski do własnego działania

Ocena własnego położenia kończy się określeniem:

- Jakie może być „sedno” działania będące wynikiem rozpatrzenia możliwości działania (elementy o zbliżonych możliwościach);
- Jakie przesłanki zostały stworzone, w celu urzeczywistnienia własnych możliwości działania;
- Jakie możliwości działania są do przeanalizowania podczas porównania sił.

Przykład:

(1) Niespodziewane natarcie siłami batalionu przeciw osłabionym siłom przeciwnika może zostać przeprowadzone wcześniej. Założeniem tego natarcia jest, przez natychmiastowy kontratak w będącej do dyspozycji części przeszkodzić w zgrupowaniu się sił przeciwnika. Dlatego został przewidziany do zaplanowania kontratak „SZPADA” jako ogólny element możliwości działania wojsk własnych.

(2) Dyspozycyjność sił własnych umożliwia wcześniejsze rozpoczęcie batalionowi pod warunkiem, że kompania rozpoznania pancernego zostanie wykorzystana do wtargnięcia w głąb ugrupowania przeciwnika. Dlatego batalion musi przyjąć w podporządkowanie kompanię.

(3) Wtedy jedna kompania musi zostać natychmiast użyta do uchwycenia i jednoczesne natarcie z północy wykonane przez 3./- i 5./- zamyka przeciwnika w obszarze....

(4) Do pobicia przeciwnika przed 4./- pozostało tylko 15minut, dlatego też wykonanie marszu tymi siłami przez zapory minowe musi zostać zwolnione.

(5) Z oceny sił własnych wynikają następujące możliwości działania:

a)

b)

W czasie porównania sił jest dlatego do sprawdzenia - Czy może zostać uzyskana wymagana przewaga do pobicia przeciwnika i jakie siły są przeznaczone do uchwycenia.

4.5. Porównanie sił

Podczas porównania sił zostają przeciwstawione własne siły i środki w stosunku do sił przeciwnika. Zostają w tym miejscu również uwzględnione oczekiwane zmiany stosunku sił, co w konsekwencji prowadzi do porównania wartości bojowej otrzymanych czynników jednostek wojsk własnych i przeciwnika. Wynik porównania sił wyjaśnia możliwości działania i na jego podstawie zostają określone pierwsze wskazówki prowadzące do otrzymania pożądanego wyniku.

Na tym etapie ostatecznie zostają odrzucone złe rozwiązania.

4.5.1. Wskazówki do opracowania porównania sił

Do przedstawienia zależności w stosunku do sił, obszaru i czasu nadają się najbardziej te sposoby, które w pełni odzwierciedlają zmiany zachodzących związków. Punktem wyjścia dla własnych jednostek do chwili rozpoczęcia porównania sił jest zrozumienie oraz przeanalizowanie ważnych zmian sytuacji. Na tym etapie muszą zostać rozpatrzone i przeanalizowane nawet najmniejsze momenty, które

mogą mieć wpływ na realizację zamiaru walki. Konieczne jest przy tym jasne rozdzielanie pomiędzy porównaniem sił ogólnych, a porównaniem sił działających na określonym obszarze (miejscu). Miejscowe porównanie sił (np. części własnej jednostki przeciw zgrupowaniu sił przeciwnika) przeprowadzane jest w pierwszej kolejności. Wraz z porównaniem sił ogólnym powinny zostać w pierwszej kolejności wskazane wspólne wnioski dotyczące swobody działania i przebiegu walki.

Etapy porównania sił.

- Porównanie walczących sił;
- Porównanie wartości bojowej;
- Wnioski:
 - Wyjaśnienie możliwości działania;
 - Odrzucenie błędnych rozwiązań.

4.5.2. Porównanie walczących sił

W pierwszej kolejności zostaje przedstawiony stosunek sił porównywalnych części jednostek (systemów walki). Najczęściej mogą zostać przedstawione ilościowo czołgi, BWP i piechota, a w następnej kolejności są przedstawiane siły i środki wsparcia pod względem znaczenia dla walki.

Przykłady:

(1) Ogólne porównanie sił:

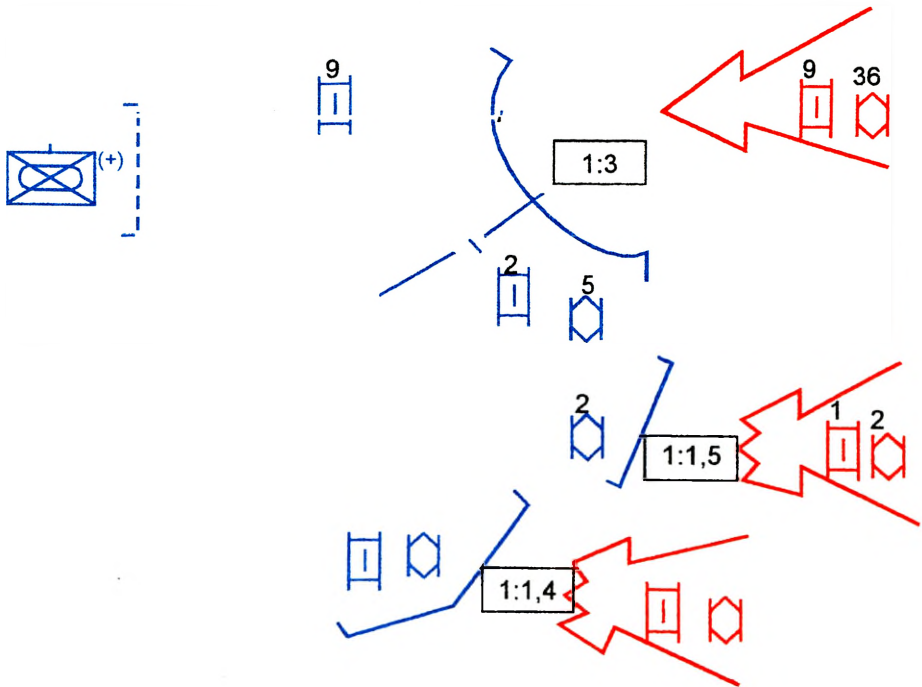
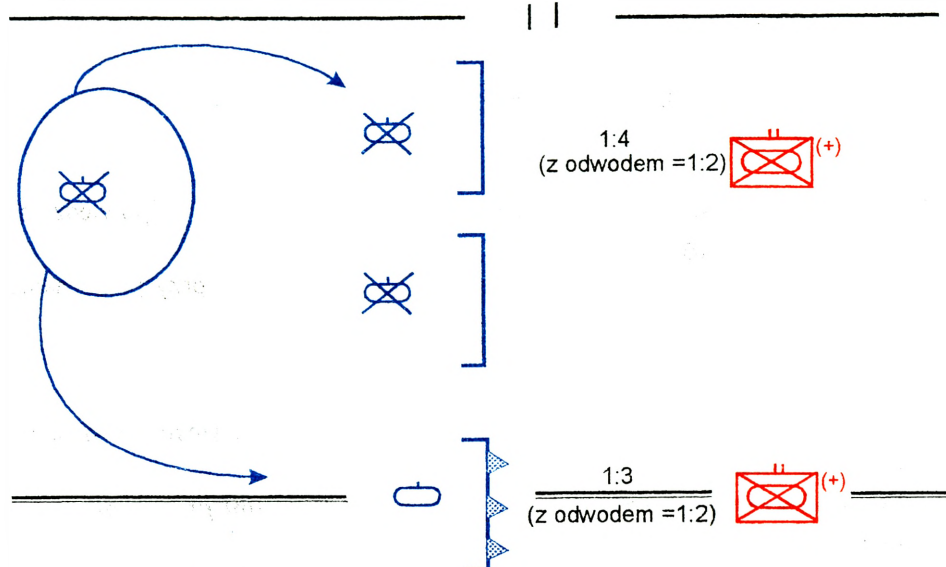
	Przeciwnik	Stosunek	Sily własne
	19	1:1,2	23
	12	2,4:1	5
	85	3,9:1	22
	500	3,1:1	160

Diagram illustrating force comparison with a red box symbol and a blue box symbol, each with arrows indicating direction.

(2) Miejscowe porównanie sił:

(3) Miejscowe porównanie sił:

4.5.3. Porównanie wartości bojowej

Na tym etapie są oceniane wnioski wynikłe z porównania walczących sił.

Przewaga liczebna (ilościowa) nie musi oznaczać przewagi w walce.

Przykłady:

- Przeważające wyposażenie w czołgi podczas prowadzenia natarcia w terenie o przewadze lasów może okazać się bezskuteczne przeciw środkom przeciwpancernym strony broniącej się.
- W odkrytym terenie mniejsze siły pancerne powinny pobić przeważające siły lekko opancerzonej piechoty przeciwnika.

Przy ocenie stosunku sił powinny zostać ocenione następujące czynniki decydujące o wartości bojowej:

- Teren, widoczność, pogoda;
- Dyspozycyjność /łącznie z wsparciem walki/;
- Sposób walki;
- Możliwość wzmocnienia;
- Wsparcie przez sąsiadów;
- Stopień gotowości bojowej;
- Zaopatrzenie.

Proces oceny jest skierowany na dążenie do ograniczenia decydujących czynników. Głównie brane są pod uwagę wnioski wcześniej ustalone podczas oceny wojsk własnych i przeciwnika (przy uwzględnieniu terenu).

4.5.4. Praktyczne wskazówki pomocne przy dokonywaniu porównania sił

Przy ocenie wartości bojowej bardzo pomocne jest udzielenie odpowiedzi na przedstawione poniżej pytania:

1. Jakie powinny zostać wskazane minusy wartości bojowej przy porównaniu sił w ujęciu miejscowym i ogólnym?
2. Jak mogą zostać wykorzystane zalety?

Przykłady:

- *Szybkie pobicie 1 pozycji w celu uzyskania korzystnego stosunku sił przeciw pozostałym siłom;*
- *Niespodziewane natarcie na siły ubezpieczające, zanim przeciwnik zdąży się umocnić;*
- *Pobicie sił przednich przeciwnika przez natarcie, ażeby zyskać na czasie dla przygotowania przez stronę przeciwną obrony;*
- *Uzyskanie przewagi w walce przez ruchliwe prowadzenie obrony w głębi obszaru.*

Wynikiem porównania sił są odpowiedzi na następujące pytania:

1. Jakie minusy prowadzą do wykluczenia nasuwających się możliwości działania poszczególnych elementów?
2. Jakie elementy własnego działania rokują nadzieje na osiągnięcie pożądanego rezultatu działania i jakie możliwości w związku z tym pozostają?

4.6. Ustalenie i rozważenie możliwości działania wojsk własnych

Rezultatem prowadzonej oceny sytuacji może być wiele możliwych wariantów działania. Jako wynik porównania sił ustalone już możliwości działania są pojedynczo sprawdzane z wskazaniem plusów i minusów każdego z nich. Każdy z tych wariantów powinien uwzględniać zgodność sił którymi dysponujemy z siłami niezbędnymi do wykonania zadania w zgodności z ogólną koncepcją operacji. Warianty które nie są zgodne z zamiarem działania wyższego przełożonego powinny zostać odrzucone. Wspólne elementy różnych wariantów działania powinny być

dostreżone tak wcześnie, jak to jest możliwe w celu zaoszczędzenia czasu i wysiłku. W tej sytuacji tylko przeciwstawne aspekty różnych wariantów będą wymagać porównania.

4.6.1. Wskazówki pomocne do rozważenia możliwości własnego działania

Możliwości działania zostają formułowane w formie zamiaru. Przy pisemnej ocenie położenia celowo jest je wspierać sprawdzonymi metodami. W najlepszej ocenie położenia - walka zostaje drobiazgowo zbadana w różnych jej fazach. Również możliwości działania są oddzielnie określane dla różnych faz (etapów) walki.

Etapy wyodrębnione w czasie rozważania możliwości działania:

- Ustalenie wspólnych elementów;
- Ustalenie i ocena możliwości;
- Rozważenie możliwości działania

4.6.2. Ustalenie wspólnych elementów

Podczas określania wspólnych elementów przedstawiane są wyniki (wnioski) oceny położenia, w których wszystkie możliwości działania są wspólne. Sprawdzenie i określenie znaczenia tych elementów rozwija się podczas oceny i rozważenia możliwości.

Przykład:

Każda możliwość jest wspólna:

- Kontynuacja obrony z tą ilością
- Natychmiastowy kontratak z 2./...;
- Wzmocnienie 3./ - z odwodowym batalionem;
- Pilnowanie obszaru ... z

4.6.3. Ustalenie i ocena możliwości

W stosunku do każdej możliwości działania są przedstawiane zawsze plusy i minusy. W związku z tym muszą zostać na tym etapie często powtórnie ujęte wnioski wynikłe z porównania sił.

Przy ustalaniu plusów i minusów zawsze są zadawane następujące pytania:

1. W czym tkwią szczególne wyniki możliwości ? (prawdopodobieństwo wykonania zadania).

2. Czy wszystkie siły i środki odpowiadają osiągnięciu w walce zwycięstwa i zapewniają najlepsze wykorzystanie posiadanej do tego celu broni? (nakład sił i środków).

3. Jakie ryzyko może wchodzić w rachubę lub jakie musi zostać uwzględnione? (ewentualne straty, niepożądane następstwa).

Pozostałe kryteria dla ustalenia plusów i minusów mogą być następujące:

- Niespodziewane działanie;
- Tworzenie odwodu;
- Inicjatywa;
- Nakład koordynacyjny;
- Swoboda działania.

Możliwości działania muszą być logicznym rezultatem (wynikiem) oceny położenia. Celowym jest w tym miejscu sprawdzić, czy ustalone możliwości działania odpowiadają zamiarowi działania przełożonego i zapewniają w perspektywie określonymi wcześniej nakładami sił i środków osiągnięcie sukcesu (część analizy zadania 4.1.1, 4.1.2). W tym punkcie wniosków z analizy zadania muszą zostać sformułowane pytania, a odpowiedzi na nie udzielane są w tym miejscu oceny położenia lub co najmniej muszą zostać opracowane rozwiązania dotyczące możliwości.

4.6.4. Rozważenie możliwości działania

Plusy i minusy sprawdzonych możliwości działania są krótkie. Podkreśla się przy tym, w czym tkwią zasadnicze różnice. Na zakończenie etapu rozważania możliwości działania zostaje jednoznacznie określone co jest przyczyną otrzymanych minusów dotyczących własnych możliwości.

Przykład:

W pierwszej możliwości natarcie przeciw przeciwnikowi może zostać przy użyciu szybciej przeprowadzone.

Z powodu braku siły uderzeniowej 3./- istnieje wysokie ryzyko, że przeciwnik przed 2 pozycją może zostać nie pobity.

W drugiej możliwości kontratak zostaje przeprowadzony silnymi siłami i przeciwnik prawdopodobnie szybko pobity. Następnie 5./- zostaje do dyspozycji jako batalion odwodowy.

Minusem jest, że siły 2 kompanii muszą być prowadzone do uchwycenia obiektu z południa po długiej drodze marszu.

5. OCENA POŁOŻENIA W WALCE

Istotą oceny położenia w walce jest najczęściej ocena dyspozycyjności sił w stosunku do obszaru i czasu.

Ocena położenia w walce zależy od ciągłego ustalania, czy własne działanie jest jeszcze zgodne z aktualnym położeniem lub czy wymagane jest podjęcie nowej decyzji. Ocena położenia w walce zostaje określona na podstawie własnego planu walki. W związku z tym można ją przeprowadzić w krótkiej formie, wykorzystując do tego często wyniki wcześniejszej oceny położenia.

5.1. Etapy oceny położenia w walce

Podczas oceny położenia w walce obowiązują podobnie jak w przedstawionym wcześniej 5 rozdziale dokładne wnioski pisemne. Często jednak wystarczające może okazać się przeanalizowanie takich czynników jak:

1. Analiza zadania:

- Istotne nakłady;
- Zasadnicze zmiany;
- Problemy wymagające rozwiązania.

2. Ocena przeciwnika

(dyspozycyjność w stosunku do obszaru i czasu z uwzględnieniem terenu, prawdopodobny zamiar działania przeciwnika).

3. Ocena własnego położenia

(dyspozycyjność w stosunku do obszaru i czasu z uwzględnieniem terenu, nasuwające się możliwości).

4. Porównanie sił.

5. Możliwości działania.

5.2. Wskazówki do opracowania oceny położenia w walce

Do opracowania skróconej oceny położenia są przedstawione w załączniku B odpowiedzi na pytania wstępne.

Znajomość treści i wyników oceny położenia opisanych w 4 rozdziale jest niezbędne do otrzymanego położenia tylko wtedy, jeżeli wymagane jest poznanie i ocena wpływu czynników warunkujących wykonanie zadania. Gdy do chwili oceny brane są pod uwagę obowiązujące ważne ustalenia zamiaru przełożonego oraz ustalone wcześniej nakłady, analiza zadania (etap oceny położenia) w walce może rozpocząć się bezpośrednio z pytaniem do obecnie wymaganych ważnych nakła-

dów. Również bez zasadniczych zmian sytuacji do chwili rozpoczęcia oceny położenia w walce, w pierwszej kolejności może być wykorzystana dotychczasowa ocena ważnych nakładów do realizacji zamiaru przełożonego.

Przykład:

• **Dotychczasowe ważne nakłady:**

Pobicie przez przeciwnika - w tym celu obrona z stanowisk pozornych.

Utrzymanie obszaru.

• W związku z niespodziewanym marszem sił czołowych przeciwnika istnieje obecnie ważny nakład - poprzez obronę z pozornych stanowisk zyskać na czasie dla przygotowania obrony w głębi, w celu pobicia przeciwnika.

Przy skróconej ocenie położenia w walce zostają ustalone zasadnicze zmiany sytuacji (4.1.4.). W pierwszej kolejności wymaga sprawdzenia – jakie wnioski wynikające z zadania są do wykonania w celu uzyskania rzeczywistego obrazu położenia do działania.

Ustalenie zasadniczych zmian sytuacji prowadzi do określenia wniosków, które wskazują na to, że dotychczasowy plan operacji nie może być wykorzystywany do dalszego kierowania operacją (walką. W tej sytuacji przeważnie zostaje przeprowadzona nowa ocena położenia i planowanie przyszłej walki) operacji. Analiza stosunku sił, która pozwala na określenie wartości bojowej sił własnych i przeciwnika nie powinna zostać ograniczona tylko do poszukiwania rozwiązań dotyczących uniknięcia osłabienia w własnym dowodzeniu walką oraz do określenia zasadniczych zagrożeń. Wnioski muszą w pierwszej kolejności wskazywać możliwości realizacji własnego zamiaru.

ZAKOŃCZENIE

Ocena położenia jest bez wątpienia najważniejszą częścią procesu wypracowania decyzji. W związku z tym od właściwego jej przeprowadzenia zależy trafność podjętej przez dowódcę decyzji i na jej bazie rozwinięty zamiar działania. Wiele elementów tego procesu jest realizowane przez sztab. Jednakże należy zdawać sobie sprawę z tego, że jedynie dowódca jest odpowiedzialny za określenie sposobu w jaki jego podległe wojska powinny działać. Oznacza to, że musi on być w pełni zaangażowany zarówno na etapie początkowym jak i końcowym oceny położenia. Odpowiada on w okresie początkowym za ukierunkowanie pracy sztabu, a w ostatnim etapie tego procesu ma obowiązek podjęcia decyzji.

Zakres w jakim dowódca jest zaangażowany w poszczególnych ocenach i kalkulacjach zależy od wielu czynników, do których możemy zaliczyć:

- sytuację (w szczególności od czasu w jakim musi być podjęta decyzja);
- poziom wyszkolenia oficerów sztabu i ich doświadczenia;
- szczebel dowodzenia na którym jest wypracowywana decyzja;
- złożoność wypracowywanej decyzji;
- osobowość dowódcy.

Sztab jest odpowiedzialny za wykonanie większości analiz w ramach oceny położenia pod kierownictwem dowódcy lub jednego z jego oficerów (Szef Sztabu, G3). Jest również odpowiedzialny za rozpatrzenie wielu prawdopodobnych wariantów działania i przedstawienie ich dowódcy, który ocenia je i decyduje o wyborze jednego z nich. Oficerowie sztabu mogą zatem proponować dowódcy warianty działania, ale nie podejmują decyzji.

BIBLIOGRAFIA

1. HDv 100/100 VS-NfD „Truppenführung (TF)“
2. HDv 100/200 VS-NfD „Führungsunterstützung im Heer (TF/FU)“,
3. HDv 100/300 „Führungsunterlagen des Heeres (TF/U)“,
4. HDv 100/400 VS-NfD „Einsatzunterstützung im Heer (TF/EU)“,
5. HDv 100/500 VS-NfD „Nationale Territoriale Aufgaben (TF/NTA)“,
6. HDv 100/600 „Rechtsgrundlagen für die Truppenführung (TF/R)²⁾“,
7. HDv 100/700 VS-NfD „Nationale Aufgaben des Heeres bei Auslandsätzen (TF/NAA)“,
8. HDv 100/900 VS-NfD „Führungsbegriffe (TF/B)“.
9. Arbeitsunterlage – Führungsvorgang – „Lernhilfe Beurteilung der Lage“.

OCENA POŁOŻENIA

ANALIZA ZADANIA

**OCENA TERENU I POZOSTAŁYCH
CZYNNIKÓW ŚRODOWISKA**
(jeżeli potrzebna jest ocena)

OCENA PRZECIWNIKA
(Z uwzględnieniem terenu i pozostałych czynników
środowiska)

OCENA WŁASNEGO POŁOŻENIA
(Z uwzględnieniem terenu i pozostałych czynników
środowiska)

PORÓWNANIE SIŁ

MOŻLIWOŚCI DZIAŁANIA

ANALIZA ZADANIA

1. Zamiar przełożonego

Określenie celu jaki chce osiągnąć przełożony poprzez to zadanie (sposób walki – siły, czas, obszar).

2. Ważne nakłady

Określenie istotnych wymagań określonych w rozkazie operacyjnym przełożonego.
Punkt 3b (sposób działania – siły, czas, obszar).

POMOCNE SFORMUŁOWANIA

(1) Dywizja /Brygada chce opanować (lub spojść działania), jako warunek do (dalszy zamiar).

(2) Zamiar Brygady /Dyw. jest zawsze rozpatrywany w pierwszej kolejności.

(1) (Część własnej jednostki) musi jeszcze do(czas).... stawić opór przeciwnikowi.

(2) Bez zmian jest zasadniczo

(3) Od (własnych sił) wymagane jest teraz(np. p-ik do pobicia, obszar do opanowania), dlatego musi:

- Do wykonania marszu okm;

- Bez przygotowania (wskazówka na wniosek „Po wstrzymanie” różnie).

- Na...(szerokość), (sposób działania / działalność) zostają przeprowadzone;

- O dalsze (godziny).

3. Ograniczenia

Nazywa się nimi ograniczenia dla własnego działania (siły, czas, obszar.).

- (1).... musi do najmniejszych w własnej ręce pozostawić...
- (2) Przygotowania są do zakończone.
- (3) Nakłady(sił/ czasu/ obszaru) ograniczają swobodę własnego działania.

4. Zasadnicze zmiany sytuacji

- a. Sprawdzenie, czy zadanie jest jeszcze aktualne w stosunku do położenia.
- b. Jeżeli nie, wnioski wskazują: jakie wymogi są narzucone przez przełożonego?

- (1) Żadne zasadnicze zmiany położenia nie wystąpiły.
- (2) Żadne zasadnicze zmiany położenia nie nastąpiły, jednakże oznaki rozwoju przy ... wskazują na zagrożenie własnych (sił, skrzydła, itp.) i zagraża to zmiarowi (dywizji/ brygady).
- (3) Na podstawie ...(powstrzymanie przeciwnika),(rozwój własnego położenia), nie może obowiązywać dalej obecne zadanie. Związane jest to bezpośrednio z zaistniałymi zasadniczymi zmianami położenia.

5. Wnioski

- Określenie granic oceny położenia;
- Ustalenie punktu ciężkości do przeanalizowania.

- (1) To jest dlatego do sprawdzenia,
Jak..., gdzie..., czy..., w jaki sposób.....
- (2) Dlatego w pierwszej kolejności jest do zbadania....

OCENA TERENU I POZOSTAŁYCH CZYNNIKÓW ŚRODOWISKA (jeżeli istnieje szczególna potrzeba)

1. Ocena terenu

- A) Ogólna charakterystyka terenu.
Podział terenu na odcinki.
- B) Ocena odcinków
- (1) Informacja (dane) o odcinkach terenu.
 - (2) Ocena rozwoju możliwości działania będących w dyspozycji elementów wojsk własnych i przeciwnika w walce (w pierwszej kolejności: ogień, ruch, zapory).
 - (3) Wnioski na potrzeby własnego dowodzenia operacją (sposoby, możliwości działania).

Do 1.a. Teren zostaje scharakteryzowany w poddnieiowej części ...(patrz 1 rozdział)...
na odcinku.....

do 1.b. (1) (Część terenu, rzeka, wzniesienie, itp.) umożliwia dobrą obserwację- i rzeczywiście możliwości w kierunku, również są tutaj pozycje dla przewidywania działań.

(2) Znaczenie przeszkody ... może nieznacznie zwiększyć nakład.

(3) Ta linia umożliwia dogodne rozgraniczenie pozycji obrony.

(4) Dlatego są tutaj siły do... obsadzenia.

(5) Powodzenie przeciwnika w utrzymaniu odcinków umożliwia jemu ...

W pierwszej kolejności: - stanowiska (pozycje), wartość bojowa, rzeczywiste możliwości, punkt ciężkości, zapory.

- (6) W obszarze ... przeciwnik może nacierać siłami batalionu w ... kierunku.
- (7) Dlatego jest tutaj do ustalenia punkt wyjściowy do natarcia przez ...
- (8) Pokonanie siłami opancerzonymi zostaje tutaj ... kanalizuje.

2. Ocena pozostałych czynników środowiska

- A) Ustalenie zachowań ludności, warunków pogodowych, widoczności, pory roku-/ czas dnia.
- B) Ocena rozwoju możliwości działania wojsk własnych i przeciwnika.
- C) Wnioski na potrzeby dowodzenia operacją.

OCENA PRZECIWNIKA

(z uwzględnieniem terenu i pozostałych czynników środowiska)

1. Ogólny obraz

Uporządkowanie sił przeciwnika w ogólne struktury do określenia podziału, sposobu walki i obszaru działania.

2. Zgrupowania sił przeciwnika

a. Rozważenie

- (1) siły walki/ moc
- (2) zachowanie

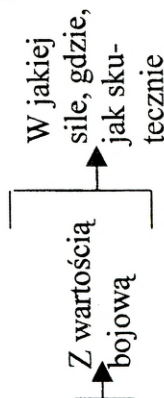
b. Ocena

(1) Podporządkowanie

(2) Możliwości

(3) Prawdopodobny

zamiar

c. Wnioski

- (1) Prawdopodobne dalsze zachowanie przeciwnika.
- (2) Oddziaływanie na własne działanie.

Do 1. (1) Przeciwnik osiąga z obok siebie, punkt wyjściowy i prowadzi ... jako ...szezebel w obszarze od...

(2) Przed (siły własne) uderzają wojska w sile od...

Jest do przewidzenia, że są to działające siły przednie... Te siły ...(szezebel) nie zo stały dotychczas rozpoznane.

Do 2.a. (1) Człogi w sile kompanii na drodze marszu do..

(2) Kompania zmechanizowana w natarciu na północ od.....

Do 2.b. (1) Przypuszczalnie (odwód/... szezebel/ siły) przy ...rozpoznały....(zgrupowanie sił przeciwnika).

(2) Może w ...(czas), przed ...(siły własne) od działać. I kolumna może nacierać w ...(czasie) przy ... lub w ...(czas) ...

(3) ... chce prawdopodobnie szybko przed uderzeniem uchwycić obszar ..., o.... wy konać uderzenie na ... i opanować

Do 2c. (1) Dlatego jest do przewidzenia, że przeciwnik w pierwszej kolejności ..., o ... i następnie ...

(2) Zgrupowania przeciwnika po wykonanym marszu o...., nie mogą zostać dłużej niż do... powstrzymywane na ... pozycji przez (siły własne).

(3) Dlatego tempo natarcie ... (przeciwnik) musi zostać wyhamowane.

(4) (siły własne) przy ...muszą być wzmocnione.

3. Możliwości przeciwnika

- a. Ustalenie możliwości.
- b. Rozważenie z punktu widzenia przeciwnika plusów i minusów
(Jeżeli zamiar nie jednoznacznie określa niekorzystne możliwości).

4. Prawdopodobny zamiar przeciwnika

Formułowany jest jak decyzja; tak zwięzły i krótki, że możliwe jest przyjęcie jego w punkcie 1a własnego rozkazu.

5. Wnioski dla własnego działania

Co może osiągnąć przeciwnik, jeżeli urzeczywistni się jego zamiar?

Jakimi środkami (działaniem) można to jemu uniemożliwić?

Co musi zostać sprawdzone teraz w pierwszej kolejności, podczas oceny własnego położenia/ porównania sił?

Do 5. Powodzenie przeciwnika ... (przypuszczalny zamiar) jest zagrożeniem dla własnego zamiaru.

Przeciwnik przy ... musi dlatego zostać pobity jeszcze przed

Z tego powodu są tam rozmieszczone wzmocnione siły własne;

W tym miejscu musi być położony punkt wyjściowy (własnego dowodzenia walka);

To jest dlatego do sprawdzenia, jakie siły... w obszarze ..., kiedy własne siłyjaka miejscowa przeważy przy może zostać osiągnięta.

OCENA WŁASNEGO POŁOŻENIA
(z uwzględnieniem terenu i pozostałych czynników
środowiska)

1. Siły walki

- a. Ustalenie ważnych czynników wpływających na podstawę położenia podzielonych jednostek:
- Siły osobowe/ materialne;
 - Sposób zaopatrzenia;
 - Stan zaopatrzenia;
 - Pozostałe czynniki /siły walki powietrznej.
- b. Dodatkowo uwzględnić się:
- Sytuację wychowania/ wykształcenia;
 - Umiejętności dowódcy;
 - Morale/ wola walki żołnierzy.

Do 2. Siły walki/ dyspozycyjność

Siły walki	Przywiązanie	Dyspozycja	Ograniczenia
------------	--------------	------------	--------------

- ... pierwszy w ...(czas) dyspozycyjny;
- Bez wsparcie przez;
- Zakaz łączności do ...;
- Przeciwnik może z ... pozycji (nie zaskakując) zostać zwalczony;
- Teren sprzyja operacji od ...;
- Odcinek ... może z ... nakładami zostać uzbrojony;
- Tam może zostać w pierwszej kolejności słabymi siłami własnymi;
- może tutaj zostać przeprowadzone maskowanie;
- (Części własnych sił) powinny niezwłocznie w ... ustawić;
- (Części sił własnych) są w ... umocnione, ale... powinny wzostać wzmocnione.
- Zaplanowana operacja od ... przeciw ... jest niemożliwa.

2. Wartość bojowa

Ocena sił w odniesieniu do:

- Zadania;
- Dyspozycyjności jednostek w stosunku do obszaru i czasu;
- Terenu i pozostałych warunków środowiska;
- Pozostałych czynników o dużym znaczeniu np. sytuacja powietrzna.

1. Wnioski

- Ustalenie elementów określających możliwości działania;
- Ustalenie możliwości.

Do 3. (1) Elementy:

- ☐ Dyspozycyjność własnych sił umożliwiają wcześniejsze rozpoczęcie przy (obszar)
- ☐ Ze względu na szybkie wyprzedzenie uderzenia Przeciwnika w rejonie, ażebydziałanie, należy zorganizować pozycje opóźniające;
- ☐ W celu zyskania na czasie dla bliskiego prowadzenia przez ... trzeba ... w pierwszej kolejności dokonać czasowego ograniczenia obrony;
- ☐ Odcinek przy ... jest opóźniany do zapor i przez kontrolowany.

(2) Nasuwające się możliwości:

- ☐ Wnioski z oceny własnego położenia umożliwiają
 - a.(jaką sformułować decyzję);
 - b. ... (jaką sformułować decyzję).

W etapie porównania sił pozostaje do sprawdzenia:

- Czy wszystkie...dyspozycyjności sił są określone;
- Czy z może zostać osiągnięta przewaga dla ...
- Czy użycie przez ...lub ... daje szerokie perspektywy na osiągnięcie sukcesu.

PORÓWNANIE SIŁ

1. Porównanie walczących sił

Badanie zmian stosunku walczących sił w stosunku do obszaru i czasu.

2. Porównanie wartości bojowej

Ocena wartości bojowej poprzez przeciwstawienie sobie czynników wartości bojowej (z oceną przeciwnika i własnego położenia)

- Np.:
- teren, widoczność, pogoda;
 - możliwości wzmocnienia;
 - dyspozycyjność;
 - wsparcie przez sąsiadów;
 - stopień gotowości do walki;
 - zaopatrzenie;
 - sposób walki;
 - wola walki.

3. Wnioski

Udokładnienie możliwości działania niebieskich.
Wskazówki do osiągnięcia pożądanego wyniku.
Zamknięcie różniących się rozwiązań.

Do 1. Przedstawienie w formie tabeli pomocniczej

	NIEBIESCY	STOSUNEK	CZERWONI
Czołgi BWP			

Do 2. (1) Stosunek walczących sił przy ... (miejsce) umożliwi... (sposób walki), jeżeli to się powie-dzie..., zanim ...;

(2) Korzystne stanowiska przy ..., wyróżniają znaczną przewagę w ..., w tym miejscu wystarczają-cą do ...;

(3) Przez (artyleryjską/ w piechocie...) prze-wagę jaką posiada przeciwnika obniża się własna wartość bojowa w stanowiskach przy ...;

(4) Uzyskanie przez przeciwnika powozde-nia umacnia jego siły przy ..., zanim ..., nie można będzie tam liczyć na osiągnięcie sukcesu.

Do 3. (1) Stosunek sił dla ... (możliwości własnego działania) jest niewystarczający.

(2) Dla ... (użycia/ sposobu walki) przy ... są ... siły wspólnie uderzające.

(3) Użycie ... (część własnej jednostki) przy ... daje duże perspektywy na osiągnięcie sukcesu.

(4) Pobicie przeciwnika przy ... przez ... jest do wykluczenia.

(5) W możliwościach działania pozostaje do rozwiązania, czy ... lub rokuje nadzieje na osią-gnięcie sukcesu.

**USTALENIE I ROZWAŻENIE
MOŻLIWOŚCI WŁASNEGO DZIAŁANIA**

1. Ustalenie ogólnych elementów

Zebrać wniosków/ wyników oceny położenia, w których wszystkie możliwości są wspólne .

2. Ustalenie i ocena możliwości

- a. Ustalenie możliwości (formułowane jak decyzja w krótkiej formie, przy pisemnej ocenie położenia z szkicem).
- b. Sprawdzenie możliwości biorąc pod uwagę plusy i minusy działania.

Przy tym zawsze się analizuje:

- ☐ Prawdopodobieństwo wykonania zadania;
- ☐ Nakład sił i środków oczekiwanych strat;
- ☐ Nieoczekiwane następstwa.

Pozostałe kryteria powinny być również uwzględniane np.: niespodzianki, obraz odwodu, inicjatywa, nakład koordynacyjny, swoboda działania.

POMOCNE SFORMUŁOWANIA

!Ine ...

Do 1. Wszystkie możliwości działania są wspólne

Do 2.b

Plusy / zalety:

- (1) Szybkie natarcie.....;
- (2) Możliwe zaskoczenie;
- (3) Duża siła uderzeniowa.....;
- (4) Nie są potrzebne zmiany przy;
- (5) Proste dowodzenie walką.

Minusy / wady:

!w ...;

- (1) Wysokie ryzyko przez ...;
- (2) Niska wartość bojowa ...przec
- (3) Staby odwód do ...;
- (4) Wysoki nakład dla

3. Rozważenie możliwości

...

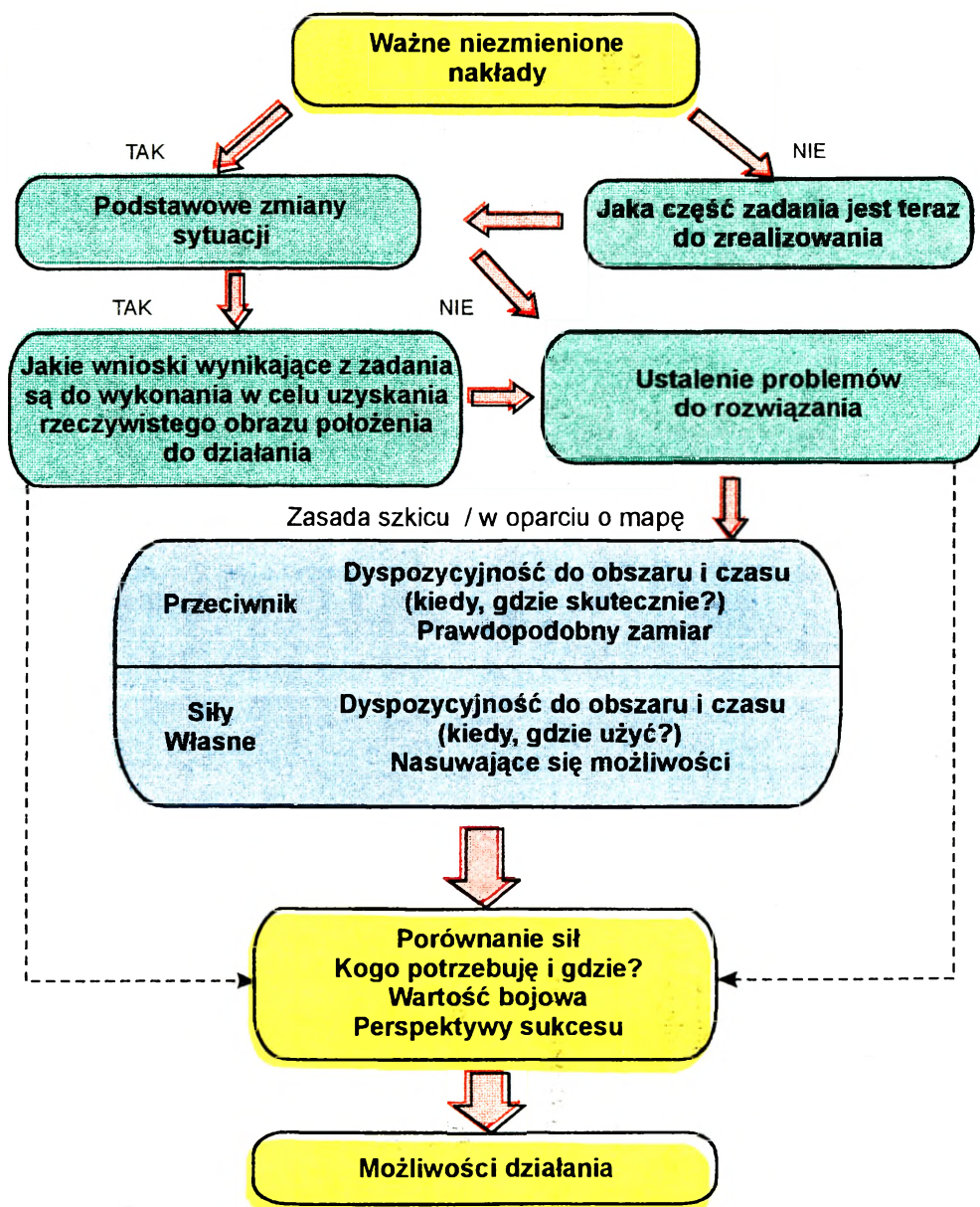
- Krótkie ujęcie oceny możliwości;
- Ważność / waga plusów i minusów;
- Zakończenie rozważań.

cd. 2b.

W pierwszej możliwości można ..
Przy drugiej możliwości

Za to do plusów ...

OCENA POŁOŻENIA W WALCE

OCENA POŁOŻENIA W WALCE

(Pytania wstępne)

1. Ważne nakłady

- a. Czy były wymagane dotychczas od nas ważne nakłady określone za miarem przełożonego?
- b. Jeżeli nie, to jaka część zadania jest w pierwszej kolejności do wykonania?

2. Podstawy zmiany sytuacji

- a. Czy nastąpiły istotne zmiany położenia?
- b. Jeżeli tak, to jakie wymogi są do spełnienia, aby uporządkować działanie?

3. Wnioski

Jakie problemy wymagają rozwiązania?

4. Ocena przeciwnika

- a. Jakie zgrupowanie sił przeciwnika może zostać skutecznie użyte, kiedy i gdzie?
- b. Czy powinny zostać określone wymagania ukierunkowane na osiągnięcie w perspektywie sukcesu?
- c. Jakie działanie przeciwnika prawdopodobny zamiar) jest niekorzystne dla własnego dowodzenia operacją?

5. Ocena własnego położenia

- a. Jakie siły własne, kiedy i gdzie można użyć? (Pokrycie na odcinkach terenu, w których może pozostać skuteczny przeciwnik; uwzględnienie zaplanowanego działania).
- b. Jakie możliwości własnego działania nasuwają się później?

Porównanie sił

- a. Jakie siły spotykają się jedno po drugim, kto posiada wyższą wartość bojową, a kto niższą?
- b. Jakich sił potrzebuję i gdzie, aby sprostać wymogom/ważne nakłady przeciw możliwościom przeciwnika?
- c. Gdzie mogą zostać wyrównane minusy własnej wartości bojowej?
- d. Gdzie nie jest wystarczająca wartość bojowa i jakie pozostają możliwości działania?

7. Możliwości działania

Jakie możliwości rokują prawdopodobieństwo wykonania zadania? (rozważenie m.in. ryzyka, prawdopodobnych strat, określenie wymogów w stosunku do dalszego dowodzenia operacją).

OCENA POŁOŻENIA I DECYZJA

